

Koronawirus – obawy, stosunek do szczepień, ocena polityki rządu

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2020/21

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W pierwszej połowie grudnia rejestrowane zakażenia koronawirusem utrzymywały się na wysokim poziomie, ich liczba zbliżała się niekiedy do 30 000 dziennie. W związku z tym rząd zdecydował o zaostrzeniu ograniczeń sanitarnych. Zmniejszenie limitów osób (z 50% do 30% obłożenia obiektu) w takich miejscach jak restauracje, hotele, bary, kina i teatry ma zachęcać do korzystania z paszportów covidowych i pośrednio do szczepień. Do obowiązujących limitów nie wlicza się bowiem zaszczepionych pod warunkiem okazania certyfikatu.

W grudniu ponownie zapytaliśmy naszych respondentów¹ o ich obawy przed zakażeniem koronawirusem, stosunek do szczepień oraz ocenę polityki rządu wobec epidemii.

OBAWY PRZED ZARAŻENIEM SIĘ KORONAWIRUSEM

Wzrost liczby zakażeń SARS-CoV-2 w ciągu ostatniego miesiąca spowodował nasilenie obaw przed zachorowaniem. Zakażenia koronawirusem boi się ogółem 58% badanych, w tym 22% (o 8 punktów więcej niż miesiąc temu) bardzo niepokoi taka możliwość. Brak obaw deklaruje ogółem 41% ankietowanych.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (380) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

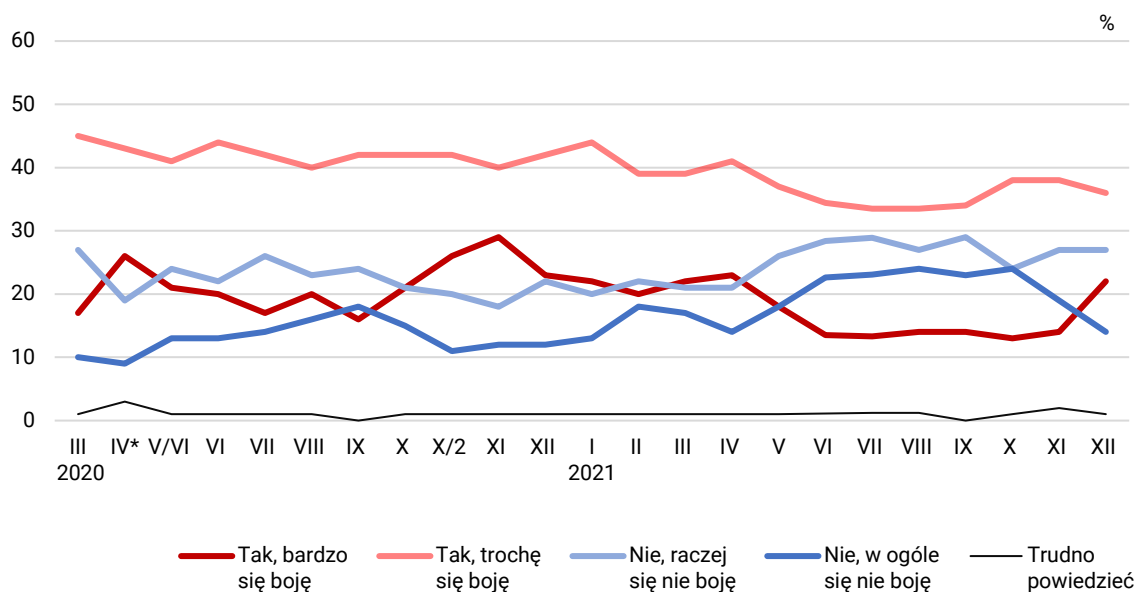
Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankietę miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 29 listopada do 12 grudnia 2021 roku na próbie liczącej 1063 osoby (w tym: 47,0% metodą CAPI, 35,7% – CATI i 17,3% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcję wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

RYS. 1. Czy Pan(i) osobiście boi się zarażenia koronawirusem?

* Badanie przeprowadzone w czasie lockdownu na próbie internautów

Obawy przed zakażeniem się koronawirusem zależą przede wszystkim od wieku respondentów. Niepokój z tym związany wyrażają przede wszystkim osoby w wieku 55+, wśród których odsetek obawiających się zarażenia sięga trzech czwartych. Najmniej zakażenia boją się najmłodsi respondenci do 24 roku życia – wyraża je ogółem co piąty z nich. W kolejnej kategorii wiekowej odsetek ten jest już niemal dwukrotnie większy (38%).

TABELA 1

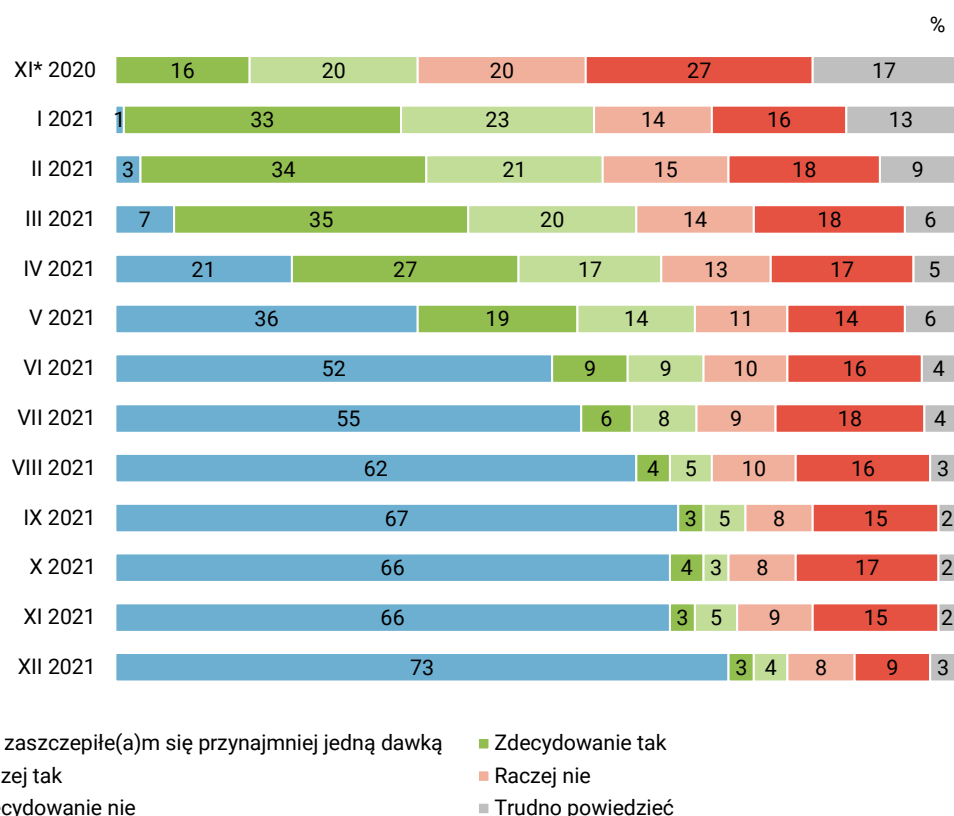
Wiek	Czy Pan(i) osobiście boi się zarażenia koronawirusem?				
	Tak, bardzo się boję	Tak, trochę się boję	Nie, raczej się nie boję	Nie, w ogóle się nie boję	Trudno powiedzieć
	w procentach				
18–24 lata	5	15	45	32	3
25–34	10	28	41	20	0
35–44	20	39	26	14	1
45–54	21	40	24	15	0
55–64	30	44	19	6	1
65 lat i więcej	37	39	15	8	1

STOSUNEK DO SZCZEPIEŃ PRZECIWIW COVID-19

W grudniu 73% badanych zadeklarowało, że zaszczepiło się przeciw COVID-19 przynajmniej jedną dawką, 7% chciałoby się jeszcze zaszczepić, a 17% nie chce skorzystać z tej formy uodpornienia. W ciągu ostatniego miesiąca wyraźnie wzrósł odsetek ankietowanych, którzy zadeklarowali, że są już zaszczepieni (o 7 punktów), a spadł niechających się szczepić (również o 7 punktów). Zaznaczyć należy, że, gdy kończyliśmy realizację badania, odsetek zaszczepionych przynajmniej jedną dawką był niższy od tego wynikającego z deklaracji badanych – rozbieżność tę można tłumaczyć silną presją społeczną w kwestii szczepień związaną z obecną sytuacją epidemiczną. Z tego względu część osób mogła czuć się zobowiązana do udzielania pozytywnej odpowiedzi na pytanie o zaszczepienie, nawet gdy nie było to zgodne z prawdą.

CBOS

RYS. 2. Czy chciał(a)by Pan(i) zaszczepić się przeciw COVID-19?

* W listopadzie 2020 r., gdy szczepionka przeciw COVID-19 nie była jeszcze dostępna, treść pytania była następująca: „Gdyby była dostępna szczepionka przeciw COVID-19, to czy zaszczepił(a)by się Pan(i) przeciw tej chorobie?”

Wyższe odsetki zaszczepionych rejestrujemy wśród starszych badanych (81% ankietowanych w wieku 65+), mieszkańców miast liczących 20 000 mieszkańców i więcej (79%–81% wskazań), lepiej wykształconych (82% absolwentów wyższych uczelni) oraz osób o wyższych dochodach *per capita*

wynoszących co najmniej 2000 zł (83%–84% w zależności od kategorii). Natomiast niechętnie nastawienie do szczepień częściej wyrażają młodszy badani poniżej 45 roku życia (20%–24% w zależności od kategorii), mieszkający w mniejszych miejscowościach (19% mieszkańców wsi), gorzej wykształceni (21% respondentów z wykształceniem podstawowym) oraz badani z gospodarstw domowych o najniższych dochodach *per capita* (27% ankietowanych o dochodach do 999 zł).

TABELA 2

Wiek	Stosunek do szczepień przeciw COVID-19			
	Zaszczepieni przynajmniej jedną dawką	Chcący się szczepić	Niechcący się szczepić	Niezdecydowani, czy chcą się zaszczepić
	w procentach			
18–24 lata	67	12	20	1
25–34	66	7	24	4
35–44	67	8	20	5
45–54	77	6	14	4
55–64	78	6	14	2
65 lat i więcej	81	6	11	2

Stosunek do szczepień wyraźnie zależy od obaw związanych z zakażeniem koronawirusem. Osoby bardziej obawiające się zarażenia szczepią się częściej, a bojące się mniej częściej nie zamierzają skorzystać z tej formy uodpornienia.

TABELA 3

Czy Pan(i) osobiście boi się zarażenia koronawirusem?	Stosunek do szczepień przeciw COVID-19			
	Zaszczepieni przynajmniej jedną dawką	Chcący się szczepić	Niechcący się szczepić	Niezdecydowani, czy chcą się zaszczepić
	w procentach			
Tak, bardzo się boję	81	7	8	4
Tak, trochę się boję	79	9	10	3
Nie, raczej się nie boję	68	7	23	2
Nie, w ogóle się nie boję	55	4	36	4

Stosunek do szczepień związany jest również z poglądami politycznymi mierzonymi na skali lewica–centrum–prawica. Lepszy stosunek do szczepień mają identyfikujący się z lewicą, a wśród sympatyków prawicy oraz osób o niesprecyzowanych poglądach politycznych relatywnie więcej jest niechcących się szczepić. W potencjalnych elektoratach partyjnych najgorszy stosunek do szczepień mają sympatycy Konfederacji, spośród których nieco ponad połowa zaszczepiła się, a ponad dwie piąte nie ma takiego zamiaru. W pozostałych elektoratach zdecydowana większość przyjęła szczepionkę, natomiast niezamierzający z niej skorzystać są w mniejszości.

TABELA 4

Potencjalne elektoraty	Stosunek do szczepień przeciw COVID-19			
	Zaszczepieni przynajmniej jedną dawką	Chcący się szczepić	Niechcący się szczepić	Niezdecydowani, czy chcą się zaszczepić
	w procentach			
Koalicja Obywatelska	90	3	8	0
Lewica	88	2	10	0
Polska 2050 Szymona Hołowni	84	5	9	2
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	76	8	14	2
Konfederacja Wolność i Niepodległość	53	4	42	2

Respondentów, którzy nie chcą się szczepić, zapytaliśmy o powody takich decyzji. W swoich swobodnych wypowiedziach najczęściej wymieniali oni ogólne wątpliwości związane ze szczepieniem przeciw COVID-19, deklarowali brak przekonania o potrzebie i konieczności takiego szczepienia. Respondenci mówili o sprzecznych informacjach i niejasnościach dotyczących szczepień, bądź też o braku rzetelnych informacji na ten temat (ogółem 25%).

CBOS

RYS. 3. Dlaczego nie chce się Pan(i) zaszczepić przeciw COVID-19? N=172

Procenty nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wybrać więcej niż jedną odpowiedź

Niewiele rzadszą przyczyną niedecydowania się na szczepienie są obawy związane ze skutkami ubocznymi szczepień (21%). W tym kontekście wymieniane były różne niepożądane odczyny poszczepienne, również te poważniejsze, np. śmierć. Respondenci formułowali obawy dotyczące możliwych powikłań, niektórzy mówili, że po prostu boją się szczepić.

Kolejnym powodem jest niska, niedostateczna – zdaniem respondentów – skuteczność szczepionek. Powód ten podało 16% niechcących się szczepić. Badani wyrażali przekonanie, że szczepienia nie chronią przed zachorowaniem, wskazywali na konieczność ciągłego „doszczepiania”, w wypowiedziach pojawiały się wątpliwości, czy szczepienia zabezpieczają przed kolejnymi mutacjami wirusa.

Co dziewiąty nieszczepiący się (11%) decyzję tę argumentował swoim stanem zdrowia, przeciwwskazaniami medycznymi, zaleceniami lekarskimi bądź innymi osobistymi względami.

Część osób nie chce się szczepić, gdyż uważa, że szczepionki przeciw COVID-19 nie są dostatecznie zbadane i przetestowane (9%). Respondenci mówili, że wprowadzono je zbyt szybko, nie są znane ich długofalowe konsekwencje, że szczepienie się w tej sytuacji jest rodzajem eksperymentu medycznego, a oni nie chcą być „królikami doświadczalnymi”.

Zbliżona liczba osób (8%) nie zamierza się szczepić, gdyż w ogóle unika szczepień, „nie wierzy w szczepionki”, zaliczając siebie do grona przeciwników szczepień. Często w tym kontekście artykułowany był brak zaufania do koncernów farmaceutycznych i wyrażane było przekonanie, że promowanie szczepień leży przede wszystkim w ich interesie.

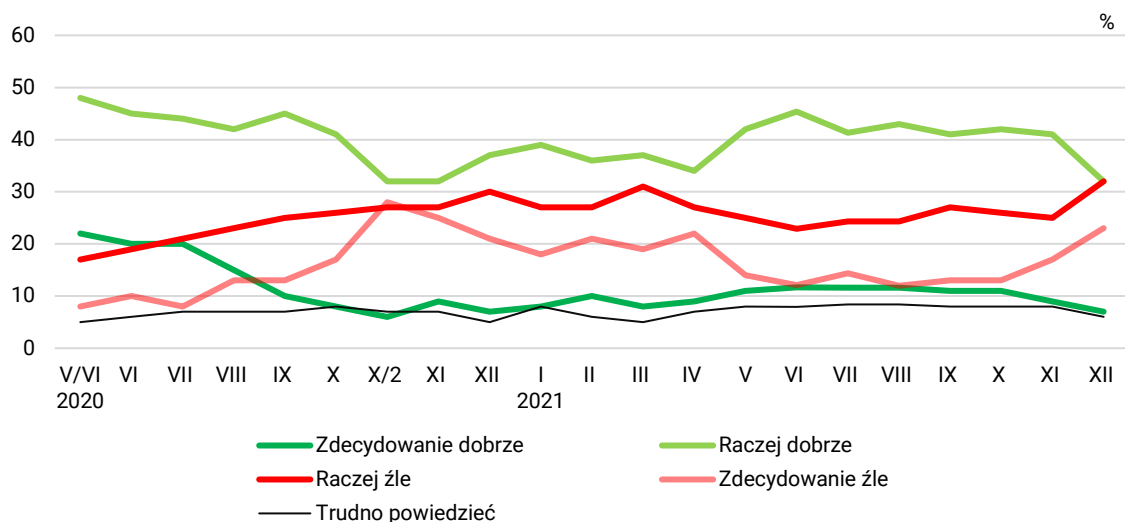
Niektórzy nie chcą się szczepić, gdyż uważają, że COVID-19 nie jest groźną chorobą. Pojawiały się wypowiedzi, że „COVID to zwykła grypa”, że nie jest to poważna choroba. Część osób mówiła, że nie boi się zachorowania ze względu na młody wiek, dobrą kondycję i wysoką odporność (ogółem 5%).

Taka sama liczba osób brak zamiaru zaszczepienia się uzasadniała przebyciem tej choroby, posiadaniem odpowiednich przeciwciał (5%).

JAK RZĄD RADZI SOBIE ZE ZWALCZANIEM EPIDEMII?

W ciągu ostatniego miesiąca znacząco pogorszyły się oceny działań rządu w obliczu epidemii. Odsetek osób zadowolonych ze sposobu, w jaki rząd walczy z epidemią, zmniejszył się z 50% do 39%, podczas gdy odsetek opinii krytycznych wobec jego poczynań zwiększył się z 42% do 55%. Oznacza to, że po raz pierwszy od kwietnia tego roku (i poprzedniej fali zachorowań) działania rządu mające na celu zwalczanie epidemii częściej oceniane są negatywnie niż pozytywnie.

RYS. 4. Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) działania rządu mające na celu walkę z epidemią koronawirusa w Polsce?

Stosunkowo najlepiej działania rządu wobec epidemii oceniają badani w grupie 55+ (50% zadowolonych), osoby o niższym statusie społeczno-ekonomicznym (58% badanych z wykształceniem podstawowym, 53% ankietowanych o miesięcznych dochodach *per capita* poniżej 2000 zł), a także mieszkańcy małych miejscowości (48%), zwłaszcza rolnicy (63%). Najwięcej niezadowolonych z polityki rządu w tym zakresie jest wśród ludzi młodych, szczególnie mających od 18 do 24 lat (77%), uczniów i studentów (81%), osób najlepiej wykształconych i sytuowanych (68% mających wyższe wykształcenie, 79% badanych o miesięcznych dochodach *per capita* 3000 zł i więcej, 78% wśród kadry kierowniczej i specjalistów), a także wśród mieszkańców dużych miast, liczących co najmniej 100 000 mieszkańców (68%).

Postrzeganie działań rządu w walce z epidemią zależy przede wszystkim od poglądów politycznych i preferencji partyjnych. Zadowolenie z polityki prowadzonej w tym zakresie wyraża dwie trzecie badanych identyfikujących się z prawicą (65%), krytycznie ocenia ją natomiast większość utożsamiających się z lewicą (83%), ale także większość lokujących swoje poglądy polityczne w centrum (61%). W elektoratach działania rządu w tej kwestii z aprobatą przyjmują wyborcy Prawa i Sprawiedliwości. Wyborcy pozostałych ugrupowań oceniają je krytycznie.

TABELA 5

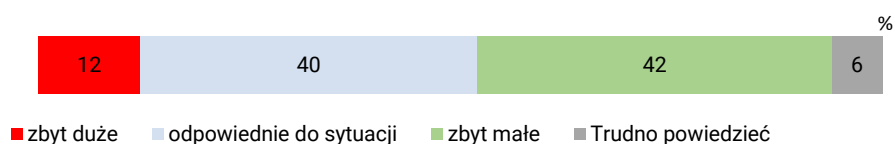
Potencjalne elektoraty	Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) działania rządu mające na celu walkę z epidemią koronawirusa w Polsce?		
	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	84	10	6
Konfederacja Wolność i Niepodległość	25	70	5
Polska 2050 Szymona Hołowni	12	87	1
Koalicja Obywatelska	10	87	3
Lewica	7	90	3

POSTRZEGANIE OGRANICZEŃ I RESTRYKCJI

Od połowy grudnia obowiązują w kraju zaostrzone zasady bezpieczeństwa w związku z brakiem poprawy sytuacji epidemicznej. Wydaje się, że wprowadzone zmiany wychodzą naprzeciw oczekiwaniom sporej części społeczeństwa. W pierwszej połowie grudnia ogółem ponad dwie piąte badanych (42%) deklaroowało, że istniejące ograniczenia są niewystarczające. Nieco mniej osób (40%) uznawało je za adekwatne do sytuacji. Tylko niewielka grupa (12%) oceniała je jako zbyt duże.

CBOS

RYS. 5. Czy obowiązujące obecnie ograniczenia i restrykcje są:

Postrzeżenie ograniczeń wyraźnie wiąże się ze stosunkiem do szczepień. Zwolennikami ostrzejszych restrykcji są przede wszystkim zaszczepieni. Najbardziej krytyczne wobec obostrzeń są osoby niechące się szczepić.

TABELA 6

Deklarowany stosunek do szczepień	Czy obowiązujące obecnie ograniczenia i restrykcje są:			
	zbyt duże	odpowiednie do sytuacji	zbyt małe	Trudno powiedzieć
Zaszczepieni (przynajmniej 1 dawką)	6	38	50	6
Chcący się zaszczepić	4	60	33	3
Niechący się zaszczepić	37	39	15	9
Niezdecydowani, czy chcą się zaszczepić	18	41	23	18

Stosunek do obostrzeń łączy się z oceną polityki rządu wobec epidemii. Dobrze oceniający politykę rządu postrzegają dotychczasowe ograniczenia jako odpowiednie do sytuacji, niezadowoleni – jako niewystarczające.

TABELA 7

Jak, ogólnie rzecz biorąc, ocenia Pan(i) działania rządu mające na celu walkę z epidemią koronawirusa w Polsce?	Czy obowiązujące obecnie ograniczenia i restrykcje są:			
	zbyt duże	odpowiednie do sytuacji	zbyt małe	Trudno powiedzieć
Dobrze	7	65	24	3
Źle	15	21	57	7
Trudno powiedzieć	9	48	14	29

Stosunek do ograniczeń silnie różnicuje orientacja polityczna i preferencje partyjne. Zwolennikami ostrzejszych restrykcji są przede wszystkim badani deklarujący lewicowe poglądy polityczne (63%), ale także blisko połowa badanych określających swoje przekonania jako centrowe (47%).

W elektoratach opinię o potrzebie większych obostrzeń podzielają przede wszystkim wyborcy Lewicy, Koalicji Obywatelskiej oraz Polski 2050 Szymona Hołowni. Badani deklarujący prawicowe poglądy polityczne na ogół uznawali istniejące dotychczas obostrzenia za odpowiednie (51%). Tego zdania była większość wyborców Prawa i Sprawiedliwości. Najbardziej krytyczni wobec zaostrzania restrykcji pozostają sympatycy Konfederacji.

TABELA 8

Potencjalne elektoraty	Czy obowiązujące obecnie ograniczenia i restrykcje są:			
	zbyt duże	odpowiednie do sytuacji	zbyt małe	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Konfederacja Wolność i Niepodległość	39	38	14	9
Polska 2050 Szymona Hołowni	13	23	60	4
Lewica	10	7	81	2
Prawo i Sprawiedliwość (wraz z Solidarną Polską i Partią Republikańską)	8	62	26	4
Koalicja Obywatelska	4	17	74	4

Brak poprawy sytuacji epidemicznej przyczynił się do wzrostu obaw przed zakażeniem oraz pogorszenia ocen działań rządu mających na celu ograniczenie epidemii. Badania pokazują, że zaostrzenie ograniczeń było oczekiwane przez znaczną część społeczeństwa, szczególnie przez osoby zaszczepione.

Zarejestrowane w grudniu nastawienie do szczepień jest najlepsze z dotąd notowanych – najwięcej osób zadeklarowało, że zaszczepiło się przynajmniej jedną dawką, a najmniej – że nie zamierza skorzystać z tej formy uodpornienia. Osoby niezamierzające się szczepić swoją decyzję najczęściej uzasadniają w bardzo ogólny sposób – brakiem takiej potrzeby lub konieczności, niekiedy powołując się na sprzeczne i niejasne doniesienia na temat szczepień. Znaczna część osób nie szczepi się, gdyż boi się ewentualnych skutków ubocznych, a niewiele mniej, gdyż uważa, że skuteczność tej formy uodpornienia jest zbyt niska – szczepienia nie chronią według nich w dostateczny sposób przed zachorowaniem i kolejnymi mutacjami wirusa.

Opracowały

Małgorzata Omyła-Rudzka

Beata Roguska